

PANDEMIYA DAVRIDA AKADEMIK LITSEY TALABALARNI O'QITISH KOMPETENSIYASI

Yuldasheva Guzal Doniyorovna-Yoshlar bilan ishlash bo'yicha direktor o'rinbosari,
S. X. Sirojiddinova akademik litsey.

***Annotatsiya:** Maqolada “kompetentlik” tushunchasi har tomonlama tahlil qilingan va o'qituvchilarning masofaviy ta'lim faoliyatini amalga oshirishga tayyorgarligi muammolari ko'rib chiqilgan. Asosiy e'tibor kontseptsiya tuzilishi masalalari va o'qituvchini masofaviy ishlashga tayyorlash zarurati aniqlandi.*

***Kalit so'zlar:** kompetentsiya, o'quv jarayoni, innovatsiyalar, modulli o'qitish, koronavirus pandemiyasi.*

Competence in teaching academic high school students during a pandemic

Yuldasheva Guzal Daniyarovna- Deputy Director for Youth Affairs,
S. X. Sirojiddinova academic lyceum.

***Annotation:** The article comprehensively analyzes the concept of "competence" and discusses the problems of teachers' readiness for distance learning activities. The main focus is on conceptual structure issues and need to prepare the teacher for distance learning was identified.*

***Keywords:** competence, learning process, innovations, modular learning, coronavirus pandemic.*

Bugungi kunda ilm-fan zamonaviy jamiyatda muhim rol o'ynaydi. Fanning rivojlanish darajasi jamiyat va davlat taraqqiyotining asosiy ko'rsatkichlaridan biri bo'lib xizmat qilishi mumkin. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan “ilm-fanni rivojlantirish, ilmiy kadrlar tayyorlash, ilmiy markazlar faoliyatini takomillashtirish”ga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ilm-fanni innovatsion

rivojlantirish vazirligi tashkil etilgani buning dalilidir. Ta'lim tizimi ijtimoiy jarayonning asosiy omiliga aylanib bormoqda. Zamonaviy mutaxassis shunday tayyorlanishi kerakki, u doimo fan-texnika taraqqiyoti bilan hamnafas bo'lishga tayyor bo'lishi, uning ta'lim-tarbiyasi unda intellektual ijodkorlik va boshqalarning qilgan ishlarini aqliy idrok etish qobiliyatini tarbiyalashi kerak. Aytishimiz mumkinki, fan o'rgatish yoki o'rganish, ya'ni bilim yoki ko'nikmalarni uzatish yoki bilimlarni o'zingiz qo'shish mumkin bo'lgan narsadir. Ta'lim jarayoni - bu bilim va ko'nikmalarni uzatish va olish jarayoni. Ta'lim jarayonida o'qituvchi ta'lim an'analari va jahon tajribasini asrab-avaylash va takomillashtirish asosidagi yangilanish g'oyalari tashuvchisi bo'lishga chaqiriladi. Ta'lim sohasining mavjudligi uchun yangi shart-sharoitlar, fanning rivojlanishi, ta'lim mazmunining yangilanishi, o'qitishning innovatsion shakl va usullarining rivojlanishi, bilim sifatiga bo'lgan talabning ortishi - bularning barchasi kasbiy kompetentsiyani oshirishni talab qiladi. va kelajakdagi o'qituvchining kasbiy faoliyatni amalga oshirishga tayyorligini shakllantirish. Zamonaviy jamiyat bilimli, ma'naviyatli, tashabbuskor, tanlagan vaziyatda mustaqil ravishda mas'uliyatli qarorlar qabul qila oladigan, mas'uliyatni his qiladigan mobil mutaxassislarga muhtoj. Bu maqsadni amalga oshirish uchun nafaqat ta'lim mazmuni va texnologiyalarini yangilash, balki ana shu murakkab ijtimoiy-pedagogik muammolarni hal qila oladigan o'qituvchini tayyorlash ham zarur. Jamiyatning ana shu ehtiyojlarini qondirish uchun yuksak madaniyatli, chuqur axloqli, o'z shogirdlarining ilmiy salohiyatini rivojlantirishdan manfaatdor, yangilikka qodir, o'z-o'zini takomillashtirish va kasbiy faollikka ega zamonaviy o'qituvchi talab qilinadi. Bugungi kunda erkin va faol fikr yurita oladigan, yangi g'oyalar va o'qitish texnologiyalarini hayotga tatbiq eta oladigan o'qituvchining kasbiy kompetentsiya darajasini oshirish muammosi dolzarb hisoblanadi. Prezidentimizning ko'plab qarorlarida oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimidagi o'zgarishlarning mazmun-mohiyati o'z ifodasini topgan. O'qituvchining kasbiy faoliyati, agar u faqat bir marta o'rganilgan mehnat usullarini takrorlashga asoslangan bo'lsa, past deb hisoblanadi [2, 118]. Yuqori ta'lim natijalariga erishish usullari va o'qituvchining o'zi shaxsini rivojlantirishga yordam beradigan usullardan foydalanish

kerak. Doimiy izlanishda bo'lgan o'qituvchi pedagogik mahoratning eng yuqori cho'qqilariga tezroq erishadi. Yangi modulli ta'lim ham o'qituvchidan katta kuch, bilim va o'quvchilar bilan ishlash usullarini takomillashtirishni talab qiladi. Koronavirus pandemiyasi munosabati bilan ta'lim maktabdan tortib oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda onlayn ta'limga o'tdi. Pandemiya va vaqtinchalik karantin sharoitida o'qituvchilar ham shifokorlar kabi o'z oldilarida turgan vazifalarga jiddiy yondashdilar. Modulli ta'lim o'quvchilarni o'z-o'zini tarbiyalashga, mustaqillikka tayyorlaydi. O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish to'liq axborotlashtirishni, foydalaniladigan kompyuter texnikasi va interfaol o'quv qurollari hajmini sezilarli darajada kengaytirishni, barcha ta'lim muassasalarini internet tarmog'iga ulashni ta'minladi. Karantin tajribasi ko'rsatganidek, ta'lim tizimi xodimlarining pedagogik malakasini oshirish doirasida masofaviy ta'lim vositalaridan foydalanishning dolzarbligiga shubha yo'q. O'qituvchining kasbiy rivojlanishi tobora ko'proq malakalilik darajasi bilan tavsiflanadi [4, 82], bu pedagogik harakatlarning samaradorligi va samaradorligini belgilaydi. Qayd etilgan muammoning dolzarbligi universitetlarga Internet texnologiyalari sohasida yuqori darajadagi professional kompetensiyaga ega, ilmiy va uslubiy ma'lumotlarning ortib borayotgan oqimida ishlashga qodir, o'zlashtirishga tayyor va Internauka o'qituvchilari – mutaxassislariga muhtojligida ham ko'rinadi. Talabalarning kognitiv qiziqishlari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish uchun 4 (227) jurnali, 2022 d.27 [5, 67]. Zamonaviy jamiyat talabalarga yangi talablarni qo'yadi. " Bilimli bitiruvchi " jamiyat ehtiyojlarini qondirishdan to'xtadi . Bugungi kunga kelib, qadriyat yo'nalishlariga ega bo'lgan "mahoratli, ijodiy bitiruvchiga" talab mavjud. Bu muammoni hal qilish uchun o'z sohasining professional bo'lishi kerak bo'lgan professor-o'qituvchilar jamoasi da'vat etilgan. Ammo o'qituvchilarning kasbiy mahorat darajasi zamonaviy talablarga javob bermasa, jamiyat va davlat ehtiyojlariga javob beradigan yuqori ta'lim natijasiga umid qilish qiyin. O'qituvchi professional malakaga ega bo'lishi kerak. "Kompetensiya" tushunchasini ko'rib chiqing, buning uchun biz tushuntirish lug'atlariga murojaat qilamiz: Texnik topshiriq, kimgadir

bo'ysunadigan soha. masalalarni, hodisalarni (qonunni) boshqarish - S.I.ning izohli lug'ati. Ozhegov. Kasbiy kompetentsiya - bu kasbiy muammolarni hal qilishda amaliy tajriba, ko'nikma va bilimlar asosida muvaffaqiyatli harakat qilish qobiliyati. Kompetensiya – bu kasbiy va pedagogik kompetensiyalar yig'indisidir [6, 18]. Quyidagi kasbiy va pedagogik kompetensiyalar ajralib turadi: kasbiy muammolarni hal qilish istagi bilan bog'liq ijtimoiy va psixologik kompetentsiya, shu jumladan rivojlanish rejimida. Pedagogik muloqot va ta'lim jarayoni sub'ektlari bilan o'zaro munosabatlarning muvaffaqiyati darajasini belgilaydigan kasbiy va kommunikativ kompetentsiya. Shaxsiy shaxsiy xususiyatlarni rivojlantirishga psixologik va pedagogik tayyorgarlikni o'z ichiga olgan umumiy pedagogik kompetentsiya. Fan ixtisosligi bo'yicha fan kompetensiyasi: o'qitiladigan fan bo'yicha bilim, uni o'qitish metodikasi. Boshqaruv kompetensiyasi - bu pedagogik tahlil qilish, maqsadlarni belgilash, faoliyatni rejalashtirish va tashkil etish qobiliyatidir. Reflektiv kompetentsiya - bu shaxsning o'z pedagogik faoliyati jarayoni va natijasini ko'rish qobiliyati. Axborot texnologiyalari sohasida ishlash qobiliyati bilan bog'liq axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi . O'qituvchini eksperimentator sifatida tavsiflovchi innovatsiyalar sohasidagi kompetentsiya. Ijodiy kompetentsiya - o'qituvchining faoliyatni ijodiy, tadqiqotchilik darajasiga olib chiqish qobiliyatidir [6, 15]. Bu yerda o'qituvchi egallashi kerak bo'lgan kompetensiyalarning ayrimlari xolos. O'qituvchi ushbu kompetensiyalarni egallashi uchun u o'zining umumiy insoniy va maxsus madaniyatini oshirish zarurligini anglashi va keyingi rivojlanish va o'rganish uchun ilmiy-uslubiy aloqani puxta tashkil etishi kerak. Shu bilan birga, o'qituvchining Internet texnologiyalari sohasidagi kompetensiyasi uning kasbiy va shaxsiy xususiyatlarining majmui sifatida taqdim etiladi, bu o'qitishda Internet texnologiyalaridan foydalanish qobiliyatining erishilgan darajasini aks ettiradi. O'qituvchining malaka darajasi uning o'quv jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabatlarda ham, tegishli dars faoliyatini olib borishda ham Internet texnologiyalaridan foydalanish qobiliyati va tayyorligida namoyon bo'ladi; o'quv-uslubiy majmualar va tarmoq ta'lim resurslarini yaratish va joriy etish jarayonida (o'quv moduli). Shunday qilib, o'qituvchining kasbiy rivojlanishi tobora ko'proq

malakalilik darajasi bilan tavsiflanadi, bu pedagogik harakatlarning samaradorligi va samaradorligini belgilaydi. Va bu, pirovardida, universitetlarga Internet-texnologiyalari sohasida yuqori darajadagi professional kompetentsiyaga ega, izolyatsiya sharoitida ishlashga qodir bo'lgan professional o'qituvchilarga muhtojligidadir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Aronov A.A. Anton Semyonovich Makarenko. PRO va CONTRA. Jurnal "Ta'lim olami - ta'lim Fan" 2012 yil 1-son, 1 bet.
2. Bezduxov V.P., Mishina S.E., Pravdina O.V. O'qituvchining pedagogik kompetensiyasini shakllantirishning nazariy muammolari. Samara: SamDPU nashriyoti, 2001. - 132b.
3. Verbitskiy A.A., Larionova, O.G. Ta'limda shaxsiy va malakali yondashuvlar: integratsiya muammolari. M.: Logos, 2011. - 336 b.
4. Gromova T.G. O'qituvchini masofaviy ta'limga tayyorlash // Milliy ta'lim. 2006. - 5-son. 153-156-betlar.